

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้*

MANAGEMENT MODEL OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE PRINCIPLES OF BUDDHIST INTEGRATION FOR THE SOUTHERN GENERAL EDUCATION DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES SCHOOLS

พระครูธรรมธกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภณ)*, พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมธโอ), วีระพงษ์ สมเขายใหญ่

Phrakhru Thammathorakitcha Kittiyano (Hongsoha)*, Phrakhru Sumetpariyattikhun (Sumet Sumetho), Teeraphong Somkhaoyai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6203502001@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ 3) นำเสนอรูปแบบการบริหารฯ และ 4) ประเมินรูปแบบ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 117 รูป/คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 73 รูป/คน ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์ 9 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ผู้ร่วมสัมมนา 9 รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 20 รูป/คน และผู้ประเมินรูปแบบ 30 รูป/คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้กรอบอิทธิบาท 4 เป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) ส่วนความต้องการจำเป็น มีค่าอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีหลักการสำคัญ คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ วิชาการ บุคคล งบประมาณ ความสัมพันธ์กับชุมชน และงานทั่วไป โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลาง 3) การนำเสนอรูปแบบต่อกลุ่มสนทนาและผู้เชี่ยวชาญได้รับการยอมรับในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการบริหารงบประมาณและบุคคล และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.79$) และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.76$)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, พุทธบูรณาการ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the current status, expectations, and essential needs for developing the administration of Southern Thailand's general education division of Pali schools; 2) Develop a school administration model based on Buddhist integration principles; 3) Present the

developed administration model; and 4) Evaluate the model. A mixed-methods research design was employed. The sample included 117 teachers and educational personnel, and 73 key informants, consisting of 9 interviewees, 5 experts, 9 seminar participants, 20 focus group participants, and 30 model evaluators. Research instruments comprised questionnaires, in-depth interviews, focus group discussions, and evaluation forms. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis, guided by the Four Factors of Success (Ithipatha 4). Findings revealed that: 1) The current administrative status was low ($\bar{X} = 2.48$), expectations were very high ($\bar{X} = 4.54$), and essential needs were high (PNI = 0.812); 2) The developed model emphasized student-centeredness, integration of Dhamma into daily life, and participatory management, with five main components: academics, personnel, budget, community relations, and general administration, centered on Ithipatha 4; 3) The model presentation to focus groups and experts was highly accepted, particularly regarding budget and personnel management; and 4) The model evaluation indicated the highest level overall, with usefulness rated highest ($\bar{X} = 4.82$), followed by feasibility ($\bar{X} = 4.79$) and appropriateness ($\bar{X} = 4.76$).

Keywords: Management Model, Buddhist Integration, Buddhist Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนามนุษย์และสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและคุณธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาศาสนทายาท ให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ นโยบายและแผนการพัฒนาศึกษาของชาติได้กำหนดให้การศึกษาไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553) การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบุคลากรทางศาสนาที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางโลกและทางธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมไทยร่วมสมัย และยังเป็นการสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์และรัฐที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้เท่าเทียมกับการศึกษาสามัญทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า ในภาพรวมด้านการบริหารจัดการ (Management) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และบุคลากรมีความต้องการให้มีกรอบกฎหมายสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอย่างชัดเจนอยู่ในระดับสูง ด้านบุคลากร (Man) พบว่า มีความไม่มั่นคงในการทำงาน ขาดหลักประกันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และขาดขวัญกำลังใจ เนื่องจากค่าตอบแทนไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิ ด้านการเงิน (Money) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) พบการขาดแคลนอุปกรณ์และทรัพยากรสนับสนุนการศึกษา รวมถึงระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเสี่ยงและข้อจำกัดในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ เกิดจากปัญหาด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน และด้านวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ (พระครูปริยัติปัญญธรร (ปริยัติปัญญธโร), 2560)

สภาพการบริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ โดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 ครอบคลุม จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลา ธารนง สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ยังคงเผชิญความท้าทายทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ความพร้อมของบุคลากร และการสนับสนุนทรัพยากร หลายโรงเรียนขาดเอกภาพ

และทิศทางที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาและสร้างศาสนทายาทยังไม่เต็มประสิทธิภาพ (พระครูสิริวิชัยบรรหาร (เกียรติศักดิ์), 2567) การบริหารตามหลักพุทธบูรณาการ ซึ่งผสมผสานพุทธบริหาร หลักธรรม และแนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงเป็นแนวทางสำคัญ นักบริหารต้องมีคุณลักษณะครบถ้วน ทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม พร้อมใช้สไตล์การบริหารที่เหมาะสม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ อัตตาธิปไตย ถือว่าตนเองเป็นใหญ่ ทำให้งานสำเร็จแต่เสียคน โลกัธิปไตย ถือคนเป็นใหญ่ ขาดการตัดสินใจ ทำให้องค์กรสูญหาย และธรรมัธิปไตย ยึดหลักธรรมเป็นสำคัญ รับฟังทุกฝ่าย แยกเรื่องงานจากความขัดแย้งส่วนตัว และเน้นผลสัมฤทธิ์ อย่างยั่งยืน (ช.ช. (ไทย) 27/244/531) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การบริหารแบบธรรมัธิปไตยจึงสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 และช่วยสร้างพันธสัญญา ความร่วมมือ และความมั่นคงให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืนทั้งด้านการศึกษาและการสืบทอดพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้” จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณธรรมและศักยภาพ ตลอดจนเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) โดยให้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสนับสนุน แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น 2) พัฒนารูปแบบการบริหาร 3) ประเมินรูปแบบ และ 4) เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรหลักในการวิจัย ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ จำนวน 117 รูป/คน โดยกลุ่มตัวอย่างถูกเลือกด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามตาราง Krejcie & Morgan ที่ค่าคลาดเคลื่อน 5% และความเชื่อมั่น 95% สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งตามระยะการดำเนินงาน 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น: ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวน 9 รูป/คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารที่เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหาร คณะสงฆ์ และพระสงฆ์ จำนวน 9 รูป/คน ระยะที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบด้วย Focus Group Discussion โดยครูและบุคลากร จำนวน 20 รูป/คน และระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ โดยผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 รูป/คน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00 ทุกข้อ) และทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วย Cronbach's Alpha ได้ค่ารวม 0.895 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลทำทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามผ่าน QR Code Google Form ได้คืนครบ 117 ฉบับ (100%) ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิใช้การบันทึกทั้งลายลักษณ์ ภาพนิ่ง และวิดีโอ รวมถึงการจัดสนทนากลุ่มและสัมมนาออนไลน์โดย Google Meet ข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อใช้วิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้สถิติ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม รวมถึงการประเมินรูปแบบโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อนำเสนอในรูปแบบตารางและคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาพรวม

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
สภาพปัจจุบัน				
1. ด้านการบริหารวิชาการ	2.46	0.76	น้อย	3
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	2.48	0.73	น้อย	2
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	2.46	0.74	น้อย	4
4. ด้านการบริหารทั่วไป	2.52	0.76	ปานกลาง	1
ภาพรวม	2.48	0.74	น้อย	
สภาพที่คาดหวัง				
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.57	0.57	มากที่สุด	1
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.54	0.56	มากที่สุด	2
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.53	0.60	มากที่สุด	3
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.53	0.58	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.54	0.57	มากที่สุด	
ความต้องการจำเป็น				
	D	I	PNIModified (I - D) / D)	ลำดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการ	2.44	4.55	0.857	1
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	2.54	4.52	0.779	4
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	2.52	4.53	0.798	3
4. ด้านการบริหารทั่วไป	2.51	4.54	0.808	2
ภาพรวม	2.50	4.53	0.812	

จากตารางที่ 1 พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.74) โดยด้านบริหารงานทั่วไปสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 2.48$) ส่วนงบประมาณต่ำสุด ($\bar{X} = 2.46$) ผลเชิงคุณภาพชี้ว่าปัญหาหลักมาจากงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ส่งผลให้งานวิชาการและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทำได้จำกัด 2) สภาพที่คาดหวัง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคาดหวังการบริหารในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) โดยด้านบริหารวิชาการสูงสุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ ด้านบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.53$) ผลเชิงคุณภาพสะท้อนว่าผู้บริหาร ครู และพระสอนธรรมะ ต้องการให้โรงเรียนมีการบริหารเข้มแข็ง โดยเฉพาะการพัฒนางานวิชาการควบคู่คุณธรรม เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาเชิงพุทธ และ 3) ความต้องการจำเป็น ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) โดยด้านการบริหารวิชาการสูงสุด (PNI = 0.857) รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป (PNI = 0.808) ส่วนงานบุคลากรต่ำสุด (PNI = 0.779) ผลเชิงคุณภาพชี้ว่าความต้องการสำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนการสอน การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน และการสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้ ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทำให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ ดังนี้

2.1 ชื่อรูปแบบ “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้”

2.2 หลักการของรูปแบบ การบริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาภิกษุสามเณรแบบองค์รวม (Whole Person Development) ครอบคลุมวิชาการ จริยธรรม และจิตวิญญาณ โดยใช้ อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำคัญ ได้แก่ ฉันทะ (ความรักและความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรและความพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และตั้งใจจริง) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรองรอบคอบ) นอกจากนี้ยังยึดแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม

2.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักพุทธธรรม 2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภิกษุสามเณรอย่างรอบด้าน ทั้งวิชาการและคุณธรรม 3) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 4) เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้

2.4 องค์ประกอบของการบริหาร การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ มี 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ พัฒนาความรู้ควบคู่คุณธรรม ครูเป็นผู้นำทั้งปัญญาและศีลธรรม 2) ด้านบุคลากร บุคลากรทำงานด้วยใจและความสุข รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร บริหารด้วยความพอเพียง โปร่งใส และมีคุณธรรม 4) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน สร้างความร่วมมือแน่นแฟ้นกับชุมชนและคณะสงฆ์ และ 5) ด้านการบริหารทั่วไป พัฒนาสภาพแวดล้อมสอดคล้องวิถีสงฆ์ ส่งเสริมคุณธรรม ระเบียบ และสมาธิ

2.5 การดำเนินการ ได้แก่ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) สร้างแรงจูงใจ อบรมอิทธิบาท 4 และวัฒนธรรมองค์กร 2) วางแผน (จิตตะ + วิริยะ) ประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย โครงการ และงบประมาณ 3) ดำเนินงาน (วิริยะ + จิตตะ) ปฏิบัติงานด้วยความเพียร สนับสนุนทรัพยากร และติดตามผล 4) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) - รวบรวม วิเคราะห์ และจัดเวที Reflection และ 5) ปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) - นำผลประเมินปรับแผน จุดประกายแรงบันดาลใจ และสื่อสารความสำเร็จ

2.6 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์ และ 4) การจัดระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพ

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการได้รับการยืนยันและปรับปรุงผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนใหญ่เห็นชอบกับแนวทางที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมกับสังคม รูปแบบนี้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคใต้ ข้อเสนอแนะจากกลุ่มเน้นการปรับปรุงภาษาและวิธีนำเสนอให้เข้าใจง่ายและเป็นสากล พร้อมพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูให้สามารถประยุกต์หลักพุทธบูรณาการในการวางแผน บริหารจัดการ การเรียนการสอน และสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ รูปแบบยังเชื่อมโยงกับชุมชนและครอบครัวเพื่อสร้างความร่วมมือและความยั่งยืน ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่พอใจกับแนวทางและเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมแนะนำให้ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน สรุปได้ว่ารูปแบบนี้ไม่เพียงยกระดับคุณภาพผู้เรียนและบุคลากร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนในระยะยาว

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ความเหมาะสม				
1. ชื่อคู่มือ	4.80	0.41	มากที่สุด	2
2. หลักการของคู่มือ	4.70	0.52	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.79	0.35	มากที่สุด	3
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.69	0.50	มากที่สุด	5
5. วิธีดำเนินการ	4.81	0.41	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.75	0.44	มากที่สุด	4
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.83	0.38	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.70	0.56	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.87	0.27	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.93	0.24	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.84	0.26	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.76	0.34	มากที่สุด	
ความเป็นไปได้				
1. ชื่อคู่มือ	4.78	0.40	มาก	2
2. หลักการของคู่มือ	4.69	0.51	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.78	0.34	มากที่สุด	6
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.69	0.51	มากที่สุด	9
5. วิธีดำเนินการ	4.79	0.40	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.74	0.43	มากที่สุด	4

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ (ต่อ)

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ความเป็นไปได้				
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.82	0.36	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.69	0.55	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.86	0.26	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.92	0.23	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.82	0.25	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.79	0.33	มากที่สุด	
ความเป็นประโยชน์				
1. ชื่อคู่มือ	4.82	0.44	มาก	2
2. หลักการของคู่มือ	4.72	0.54	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.81	0.37	มากที่สุด	3
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.71	0.56	มากที่สุด	8
5. วิธีดำเนินการ	4.83	0.44	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.77	0.46	มากที่สุด	4
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.84	0.40	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.72	0.58	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.89	0.29	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.94	0.26	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.87	0.28	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.82	0.35	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.82 - 4.76$, S.D. = 0.33 - 0.35) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในทุกด้าน คือ “วิธีดำเนินการ” และข้อที่ต่ำสุด คือ “ชื่อคู่มือและหลักการของคู่มือ” การประเมินสภาพปัจจุบันพบว่า การบริหารสถานศึกษายังมีข้อจำกัด ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.74) โดยด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านบริหารทั่วไปสูงสุด ข้อจำกัดสำคัญมาจากบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการพัฒนางานวิชาการ ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าบุคลากรมีภาระงานหลากหลายและขาดทรัพยากรสนับสนุน สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) โดยเน้นการบริหารวิชาการ งานทั่วไป และการพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการ คุณธรรม และจริยธรรม ส่วนความต้องการจำเป็นรวมอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) เน้นด้านบริหารวิชาการสูงสุด (PNI = 0.857) รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีหลักการสำคัญ คือ การพัฒนากิษุสามเณรแบบองค์รวม (Whole Person Development) โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ การบริหารวิชาการ บุคลากร งบประมาณ ความสัมพันธ์ชุมชน และการบริหารทั่วไป เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) วางแผน (จิตตะ + วิริยะ) ปฏิบัติตามแผน (วิริยะ + จิตตะ) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) และปรับปรุงพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) ปัจจัยความสำเร็จสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของบุคลากร การมีส่วนร่วม

ของชุมชนและคณะสงฆ์ และระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพ ผลการนำเสนอรูปแบบได้รับการยืนยันจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรว่า เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง และเสนอให้ปรับภาษาและวิธีนำเสนอให้เป็นสากล พร้อมสร้างความร่วมมือกับชุมชน ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้” ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, $SD. = 0.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริหารงานทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$, $S.D. = 0.76$) รองลงมา คือ ด้านงานบุคคล ($\bar{X} = 2.48$, $S.D. = 0.73$) และด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.46$, $S.D. = 0.74$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงประสบปัญหาด้านการวางแผน การจัดการหลักสูตร การจัดหาสื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งผลให้คุณภาพการบริหารงานยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังพบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีข้อจำกัดทั้งการวางแผนงานวิชาการ การจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการจัดสื่อการเรียนการสอน ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน และเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ (พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ, 2568) ในขณะเดียวกัน จากผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม (เอียงเหี้ย) และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลัก สัปปริยธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เขต 7 มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านบุคลากร การบริหารทั่วไป งบประมาณ และวิชาการ) (พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม (เอียงเหี้ย) และคณะ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นต้องยกระดับการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับหลักพุทธบูรณาการ เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ สามารถจัดทำเป็น “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ” ที่มีหลักการสำคัญ คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) เป็นแกนกลางในการดำเนินงานทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การสร้างความสัมพันธ์กับ

ชุมชน และการบริหารทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และจิตวิญญาณ อันจะนำไปสู่การสร้างกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาและสังคมได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ต้องหล่อหลอมทั้งความรู้และคุณธรรมไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวาสธรรมพลากร และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป โดยมีกลยุทธ์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร และการจัดการอย่างมีระบบ (พระครูนิวาสธรรมพลากร และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการบูรณาการธรรมะกับการบริหารเพื่อสร้างคุณภาพทั้งด้านการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจ ในขณะเดียวกันจากผลการศึกษาของ Masias, A. A. et al. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ: การทบทวนวรรณกรรมด้านรูปแบบการบริหารการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การผสมผสานการบริหารแบบดั้งเดิมเข้ากับการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ สามารถสร้างระบบการจัดการศึกษาที่มีความเท่าเทียม มีความร่วมมือ และสามารถปรับตัวได้ต่อความท้าทายใหม่ ๆ ในการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วม การวางแผนที่เป็นระบบ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับ (Masias, A. A. et al., 2025) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ จึงไม่เพียงสอดคล้องกับบริบททางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย แต่ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นความยั่งยืน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาคุณภาพอย่างรอบด้านอีกด้วย

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและบุคลากรครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้รูปแบบดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการบริหาร งบประมาณ/ทรัพยากร ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน แม้ด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารดังกล่าวมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม สามารถตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและชุมชนได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณลักษณ์ วรित्रพนธ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นแนวทางที่สามารถสร้างการยอมรับได้ โดยไม่แตกต่างกันตามเพศและระดับการศึกษา แต่มีความแตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน (อรุณลักษณ์ วรित्रพนธ์, 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารตามหลักพุทธสามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพต่อทุกกลุ่มบุคลากรการศึกษา ในขณะเดียวกันจากการวิจัยของ สุภาวดี คำนาดี และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่เกณฑ์โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพไปสู่มาตรฐานสากล และรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนสามารถพยากรณ์ความสำเร็จได้อย่างมี

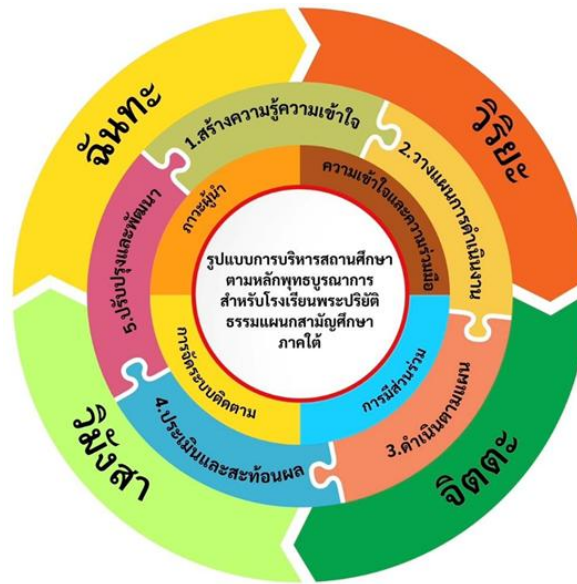
นัยสำคัญ (สุภาวดี คำนาดี และคณะ, 2566) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารไม่เพียงช่วยเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา แต่ยังช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qutub, H. ศึกษาแนวทางการบริหารและภาวะผู้นำในมหาวิทยาลัยของรัฐในซาอุดีอาระเบีย โดยชี้ให้เห็นว่า แม้บริบททางวัฒนธรรมและสถาบันจะแตกต่างกัน แต่การเลือกใช้โมเดลการบริหารที่เหมาะสม เช่น โมเดลแบบร่วมมือ (Collegial Practices) และโมเดลเชิงวัฒนธรรม (Cultural Model) สามารถปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร (Qutub, H., 2021) ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือ เสริมสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถปรับใช้กับบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความเป็นประโยชน์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ อีกทั้งยังเน้นแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ จึงทำให้ผู้ประเมินเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของรูปแบบได้อย่างชัดเจนผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป สามารถนำไปใช้ได้จริง และเมื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน (พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง และคณะ, 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้น สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกได้อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันจากการศึกษาของ Webb, L. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” ผลการวิจัยพบว่า ที่มีผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและรูปแบบการบริหารของครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลลัพธ์ของนักเรียน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาครูทั้งในช่วงก่อนและระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมให้รูปแบบการบริหารสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Webb, L., 2025) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ยืนยันว่า รูปแบบการบริหารตามหลักพุทธบูรณาการสามารถเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ปรากฏจากการสังเคราะห์งานวิจัยนี้ สรุปรมาจากการวิเคราะห์กรอบแนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่มเฉพาะเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา (ภาคใต้) ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เชิงสังเคราะห์ซึ่งแสดงเป็นแผนผังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ - จุดประกายการเรียนรู้ พัฒนาปัญญาควบคู่คุณธรรม 2) ด้านบริหารบุคลากร - เสริมแรงจูงใจ พัฒนาด้วยความเข้าใจและเมตตา 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร - ใช้อย่างมีธรรมาภิบาล แสวงหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน - สานพลังศรัทธา สร้างเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน 5) ด้านบริหารทั่วไป - จัดการสิ่งแวดล้อมและระบบงานให้พร้อมต่อการพัฒนา

การบูรณาการ หลักอริยาบท 4 (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) สู่การบริหารทั้ง 5 ด้าน เป็นแนวทางที่ช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพ คุณธรรม และสอดคล้องกับวิถีพุทธอย่างแท้จริง โดยอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

กระบวนการบริหารตามหลักอริยาบท 4 (5 ขั้นตอน) ได้แก่ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) สร้างแรงจูงใจภายในผ่านเวทีความรู้ การอบรม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าพุทธศาสนา เป้าหมาย: บุคลากรมีทัศนคติที่ดีและพร้อมปฏิบัติงานตามหลักธรรม 2) วางแผนการดำเนินงาน (จิตตะ + วิริยะ) ประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย แผนงาน และงบประมาณที่ชัดเจน เป้าหมาย: การทำงานมีระบบ โปร่งใส และติดตามประเมินได้ 3) ดำเนินงานตามแผน (วิริยะ + จิตตะ) ลงมือปฏิบัติด้วยความเพียรและเอาใจใส่พร้อมสนับสนุนทรัพยากรและกำลังใจแก่บุคลากร เป้าหมาย: งานบรรลุตามแผนและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) ตรวจสอบ วิเคราะห์ และจัดเวทีสะท้อนผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เป้าหมาย: เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและใช้ข้อมูลพัฒนางานรอบถัดไป และ 5) ปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) ทบทวนแผนงาน ปรับให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ พร้อมสร้างแรงบันดาลใจต่อเนื่อง เป้าหมาย: การบริหารมีพลวัต ยั่งยืน และก่อให้เกิดความภูมิใจร่วมกัน

เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำผู้บริหาร - เป็นแบบอย่าง ใช้หลักธรรม มีวิสัยทัศน์ และบริหารด้วยความโปร่งใส 2) ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร - เปิดใจปรับทัศนคติ ทำงานด้วยคุณธรรมและเกื้อกูลกัน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์ - สนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ - ใช้ข้อมูลจริง วิเคราะห์ด้วยหลักวิมังสา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้” มีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ตลอดจนการสร้างและประเมิน รูปแบบการบริหารที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ได้อย่างแท้จริง โดยผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการบริหารปัจจุบันยังอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านงบประมาณและบุคลากร แต่มีความต้องการสูง ในด้านการพัฒนางานวิชาการ จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการหลักธรรม เข้ากับชีวิตจริง และใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ ความสัมพันธ์กับชุมชน และงานทั่วไป ภายใต้กรอบอิทธิบาท 4 ซึ่งผลการประเมิน พบว่า รูปแบบ ดังกล่าวมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับสูง ดังนั้น ข้อเสนอแนะมี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในภาคใต้ควรนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้อย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ควรเผยแพร่และขยายผลไปยังโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในพื้นที่อื่นเพื่อใช้เป็นต้นแบบ ควรส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนและคณะสงฆ์ในการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งทุนการศึกษา สื่อการเรียนรู้ และการฝึกอบรมครูบุคลากร และควรพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผล การใช้รูปแบบโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนและลึกซึ้ง เช่น “การพัฒนา กลยุทธ์การบริหารวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม” “การพัฒนาระบบบริหารงบประมาณที่ยั่งยืนตามหลัก พุทธบูรณาการ” หรือ “การสร้างคู่มือการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4” ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและ ผลกระทบของการนำรูปแบบไปใช้จริง เช่น ผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน คุณธรรมของผู้เรียน และความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และควรพัฒนาระบบต้นแบบดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสนับสนุนการบริหาร และติดตามประสิทธิภาพของรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษา.
- พระครูนิวาสธรรมพลากร (นาค). (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 1-12.
- พระครูปริยัติปัญญาร (ปรีดีปัญญาร). (2560). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสงฆ์, 8(2), 113-124.
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เฮียงเทีย) และคณะ. (2566). ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตาม หลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 2(3), 36-47.
- พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ. (2568). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(2), 29-44.
- พระครูสิริวินัยบรรหาร (เกียรติศักดิ์). (10 ม.ค. 2567). ปัญหาในการบริหาร. (พระครูธรรมธกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภา), ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสุวัฒน์ แสนเพ็ง และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 7(3), 266-282.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาวดี คำนาดี และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่เกณฑ์โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 29(1), 51-64.
- อรุณลักษณ์ วรินทร์พันธุ์. (2565). การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Masias, A. A. et al. (2025). Towards Effective Institutional Management: A Literature Review on Educational Administration Models. TPM-Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology, 32(S2), 776-791.
- Qutub, H. (2021). Models of Educational Management and the Implementation of Change: A Case Study. International Journal of English Language Education, 9(2), 124-134.
- Webb, L. (2025). Examining the Relationship Between Teachers' Classroom Management Beliefs and Student Growth. In A Dissertation Submitted to the School of Graduate Studies and Research in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education. East Stroudsburg University of Pennsylvania.